

CURIOSITATS DE CATALUNYA

(setmanal)

Redacció i Administració:
Barcelona. - Riera Alta, 61

P R E U :

Número corrent	25 cèntims.
Número endarrerit	40 »
Subscripció anual	10 pessetes.

S U M A R I

Els mesos de l'any, pàg. 450. - Les muntanyes de Catalunya, pàg. 451. - Cançons populars, pàg. 456. - Als mestres catalans i als seus alumnes, pàg. 457. - Corranda, pàgina 459. - Nostra Premsa, pàg. 460. - Una locució popular, pàgina 461. - Literatura catalana, pàg. 462. - Joc de paraules, pàgina 464. - Fets històrics, pàg. 465. - Contes vells... forjats de nou, pàg. 469. - Catalans notables, pàg. 473. - Antologia poètica, pàg. 475. - La Rambla de les Flors, pàg. 476.

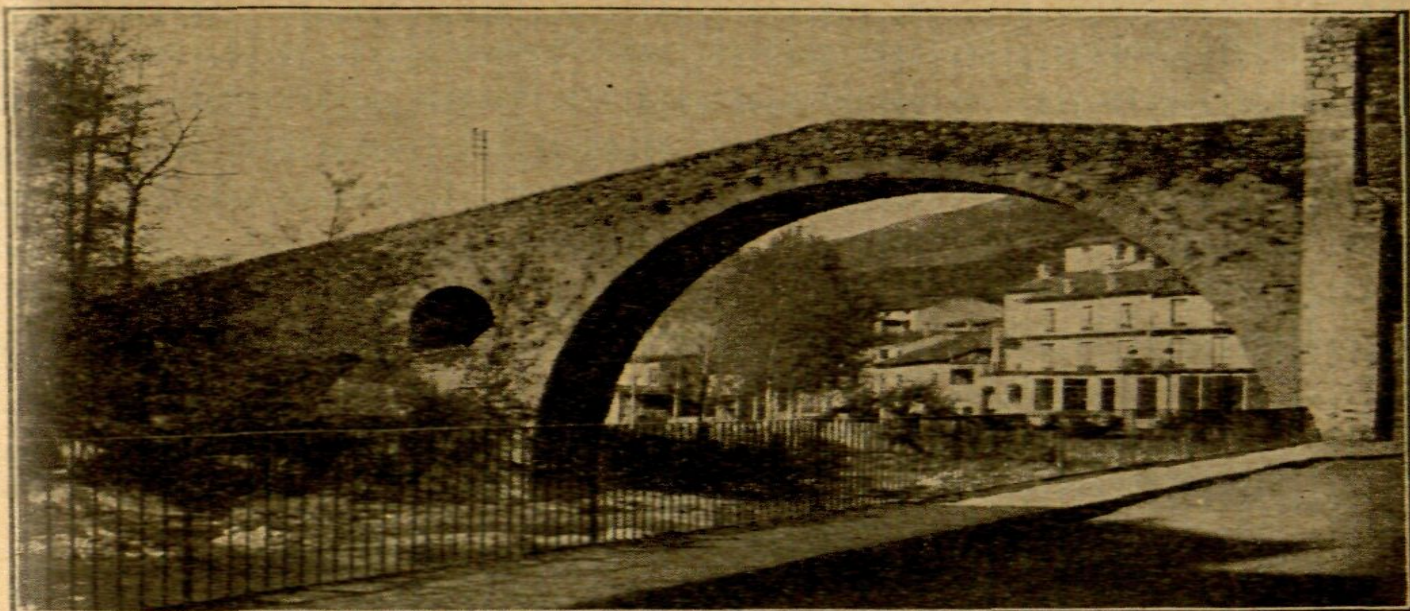
Els mesos de l'any

NOVEMBRE

PER A PASSAR L'ESTONA...

LES dones que naixen pel novembre són esperits oberts, inquiets, agitats, curioses, inclinades a la religiositat; de vegades, però, tocades d'un pic d'escepticisme. Són un xic difícils de caràcter, rebels, presumptuoses; no vol dir, però, que tinguin mal cor. Són força actives.

Els homes són de robusta mentalitat, tenen un judici dreturer i segur. Són vigorosos i àgils; els abelleix l'esport, la caça, les exploracions, les recerques, l'estudi. Són sociables i constants en llurs afectes, i tenen molt d'amor propi. Són molt treballadors, i saben nedar i guardar la roba.

Camprodon. - El Pont Nou

Les muntanyes de Catalunya

XIV

CAMPRODON

PARLAR-VOS, tan sols, en una sola descripció, de Camprodon, no veuríeu tot l'interessant que és aquesta excursió, perquè hi podem anar-hi de Ribes per Pardines, pel Coll del Pal, per Torreneules i Coma de Vaca, per Ribes Altes, per Serrat i la Collada Verda, per Setcases; per les Nou Creus... que tots aquests camins són tan variats uns del altres com interessants; així és que aquesta descripció ens ocuparà tres números consecutius de **CURIOSITATS DE CATALUNYA**.

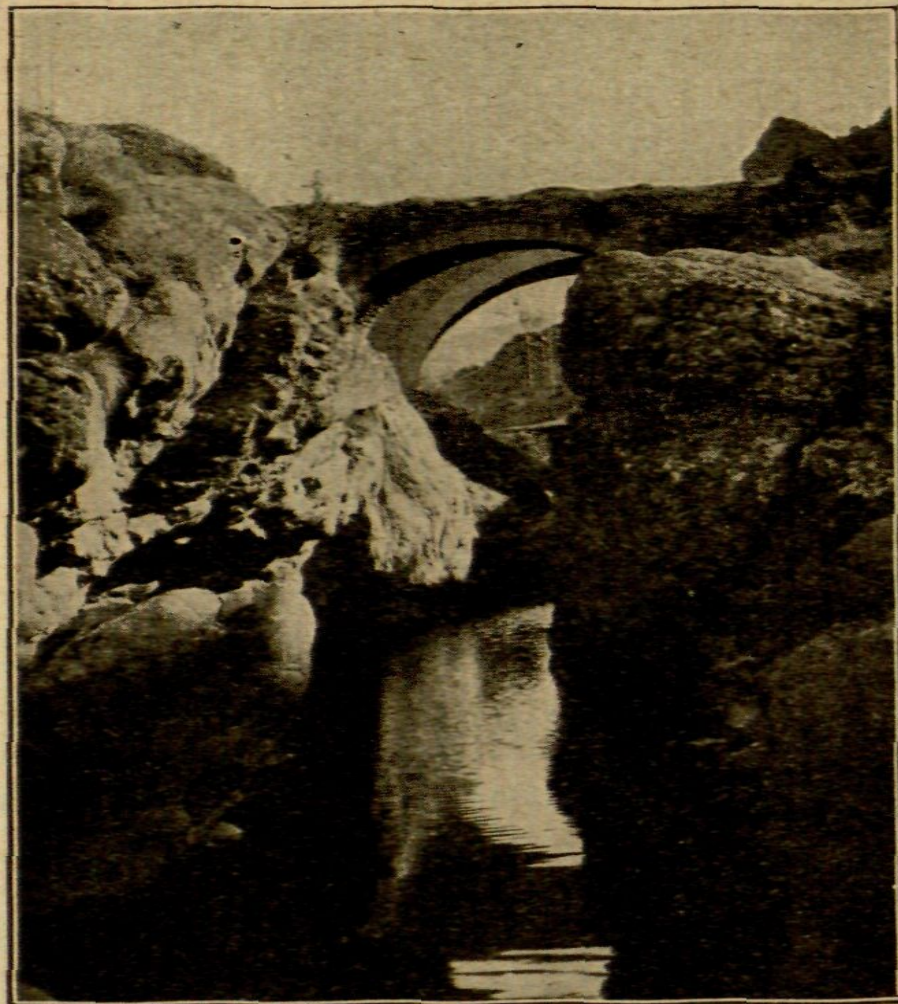
Ara, per començar, anirem a Camprodon, de Ribes per Pardines.

Sortim de Ribes, per l'extrem del raval de la Vila d'Amunt atravesant el Fresser per un pont de pedra, prop de l'enforc d'aquest riu amb el Segadell.

Tot el camí que segueix la vorera dreta del Segadell està ple de paisatges variats. En començar el camí, ja es destaca tot l'enquadrament de serres que tanquen la vall. A la dreta, amb el lloc promi-

nent, es veu l'alterós cim del Taga. Vers l'esquerra, el Puig Cornadó, tot cobert de bosc i totes les voreres ombrejades per una espessa i variada arbreda, veiem els pollancre, tot alçant-se majestuosos amb les seves puntes sobre els verns i les saules; també es divisen els roures de sapades soques formant un mantell els seus brancatges.

Pel pont de Coma travessem el riu, i el camí ja

Camprodon. - Les Rocasses

s'enlaira, deixant totes les belles ombres voltades de vegetació, obtenint de recompensa tot el domini a la nostra vista de tots els caients de la vall.

Al cap de poca estona, passem per la casa de pagès Les Vinyes. Aquest nom vindria a indicar l'enorme existència de vinyals, si en el transcurs del temps no s'haguessin modificat tan sensiblement les condicions climatològiques.

Ens presentem a Pardines, vila d'uns 350 habitants, situada a 1.225 metres d'altitud. Forma ajuntament amb els veïnats del Vilaró, El Pujal, Puigsach,

L'Orri, La Llavanera i algunes cases escampades, amb un total d'uns 600 habitants, aproximadament.

Trobem en aquest poble detalls arquitectònics molt interessants. L'església posseeix bells detalls d'arquitectura romànica; al seu costat mateix s'hi troben restes d'un castell.

En el museu d'antiguitats de la comarca gironina es conserva una làpida romana trobada al poblet de Pardines.

Encara que el conjunt de la població és rònec, aquest poblet no deixa d'estar molt ben situat en un serrat que domina tota la vall del Segadell i la de Rigart al lluny, divisant-se en conjunt un extens panorama.

Són de molta anomenada els matons i els formatges, i el seu terme és riquíssim en caça.

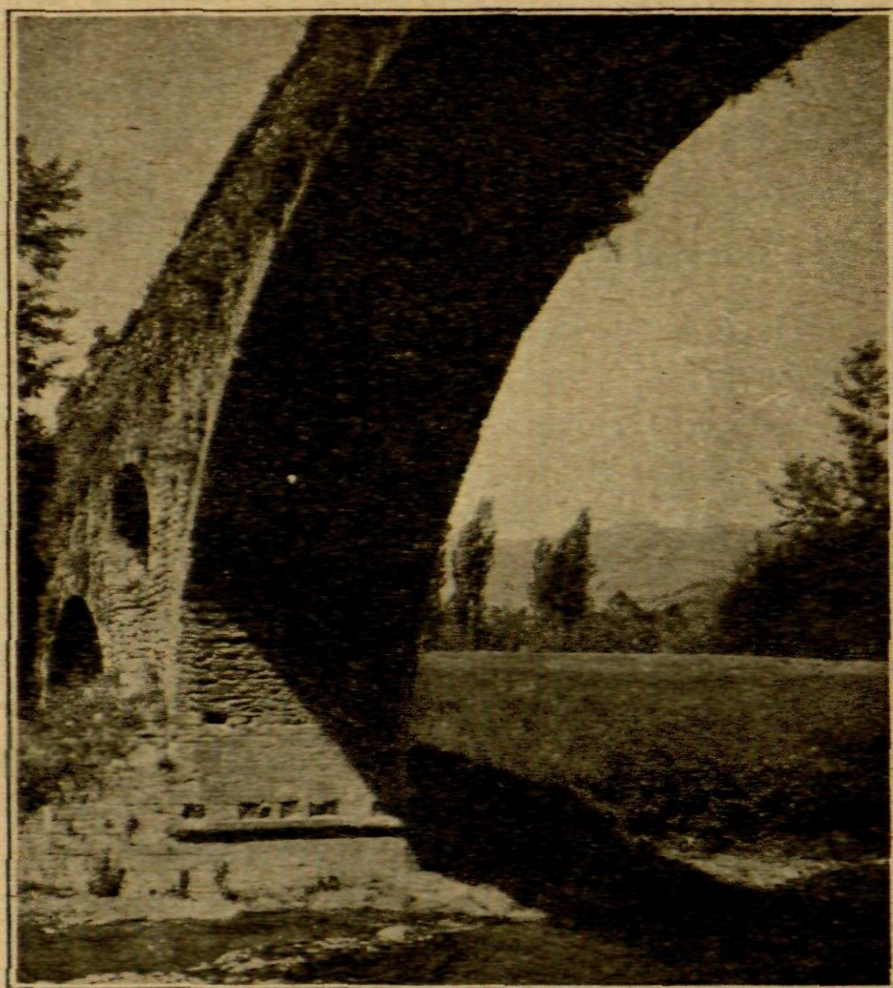
Així que sortim del poble, el camí baixa molt fortament, fins a la barrancada del Grèbol; en aquest lloc l'aigua de la torrentera salta per un bell caient.

Després de passar per camins contínuament plens de revolts amb domini de bellíssims punts de vista, arribem a la collada Verda, a 1.600 metres d'altitud, situada entre les collades de Pórtoles al S.E., i el Puig de Montroig a l'O.N.O. Es un lloc ple d'ondulacions de terrenys, on s'acoblen grans ramades de bestiar pels seus extensos i verds pasturatges. Aquest lloc és el límit natural de la Vall de Ribes i Camprodon.

Després d'un xic de baixada arribem a la font de la Collada Verda, a 1.580 metres d'altitud, lloc molt agradable per a fer una estona de descans. Molt aprop d'aquest lloc es troben unes mines d'antimoni que foren explotades molts anys enrera. Es veuen boques de galeries obertes, a diferents distàncies. El material que s'extreia era baixat en carros a Camprodon, on s'havien construït uns forns adients per a la fosa del material. Segons es diu, l'explotació fou suspesa perquè la combinació de l'antimoni amb altres minerals dificultava la fosa i la seva extracció, i, per tant, no sortia a compte l'explotació amb els mitjans de què disposaven.

El camí va planejant i faldejant la vall d'Abella, que s'origina sota la collada Verda i que seguint-lo

ens porta a Roques Blanques, a 1.450 metres, lloc, aquest, farcit de blanques roques que sobresurten de l'herbatge, que conserven un funest record dels afusellaments que hi van tenir lloc, durant la guerra carlista del set anys. A desgrat d'això, la nostra vista gaudeix dels extensos panorames de muntanyes, els cims pinenencs de la Vall del Ter, el Costabona, el

Campródon. - Pont Romà

Canigó, i les muntanyes asproses de la Garrotxa. Vers el pont ja s'albira tota la Vall del Ter i Campródon.

Anem baixant ràpidament pel llom de la serra en direcció O.S.O., amb extens domini de les verdes i rialleres closes del vall del Ter, albirant-se ja en el planell la vila de Campródon, al peu mateix del macís de Sant Antoni.

Després de passar per valls rodejades d'arbreda i vorejades pel Ter, arribem al Collet de la Roca, a 1.140 metres d'altitud. En el poblet del mateix nom, totes les cases són enquibides i esglaonades en

l'espadat macís, i les més enlairades s'alcen en el caire mateix de la timba.

Es tot ell d'un aspecte molt miserable, i en les seves pobres vivendes s'hi noten restes d'antigues muralles, amb un rònc, però macís, portal. Aquest macís prové de la mateixa collada Verda, i tots els seus costats són estimbats, i especialment el que mira el N., ofereix un aspecte aplomat. Des de qualsevol punt s'albira un esplèndid punt de mira en tota la vall del Ter.

Passem aquest riu per un pontet de pedra i arribem al poble de Llanàs; forma ajuntament amb els poblets de Feitus i Espinanga. S'hi troba el temple, digne de remarcar-se, per l'estil notable i senzill d'arquitectura romana del segle XII.

El camí des d'aquest lloc, ja es mostra més rialler per entre amples extensions de prats i conreus i ben aprop el joiós riu Ter, i amb aquestes condicions naturals del terreny, arribem a Camprodon. Està situat a 960 metres d'altitud, i és vila d'uns 1.600 habitants; correspon al partit judicial de Puigcerdà, i està inclòs en la comarca gironina. Es un lloc deliciós pel seu clima moderat i formosa situació. Es, també, per la nostra part, un magnífic centre d'excursions.

S'hi troben, en els seus carrers, detalls d'arquitectures molt notables, entre ells el pur estil català comprès en el romànic; també es troba l'estil gòtic.

Hi ha també un gran casal gòtic, ja en runes, i el Pont Nou sobre el Ter, atrevida obra esbelta del segle XV.

En conjunt, és Camprodon, una població excellent sots tots els aspectes, i agradosa i alegre per passar-hi una temporada.

Per no estendre'ns massa, interrompem aquí aquesta descripció, per reemprendre-la el prop-
vinent número.

J. NADAL I RIBAS.

La masovera

LA masovera se'n va a mercat,
la masovera se'n va a mercat;
el mercat n'és el dilluns,
el mercat n'és el diluns.

El dilluns en compra llums.

Llums.

*Oidà, la masovera, la masovera,
oidà la masovera se'n va a mercat.*

El dimarts en compra naps.

Llums, naps.

El dimecres compra nespres.

Llums, naps, nespres.

El dijous en compra nous.

Llums, naps, nespres, nous.

El divendres faves tendres.

Llums, naps, nespres, nous, faves tendres.

El dissabte tot s'ho gasta.

*Llums, naps, nespres, nous, faves tendres,
tot s'ho gasta.*

El diumenge tot s'ho menja.

*Llums, naps, nespres, nous, faves tendres,
tot s'ho gasta, tot s'ho menja.*

Ben ritmat

La ma - so - ve - ra se'n va a mer - cat. El merç
cat és el di lluns. El di - lluns en com - pra llums. Llums
Oi - dà la ma so ve ra la ma - so - ve - ra Oi-
dà la ma - so - ve - ra se'n va a mer cat.

(De «Cançons de tot arreu», per F. Baldelló, 1936).

Als mestres catalans i als seus alumnes

per

EL VELL FOLLET, de

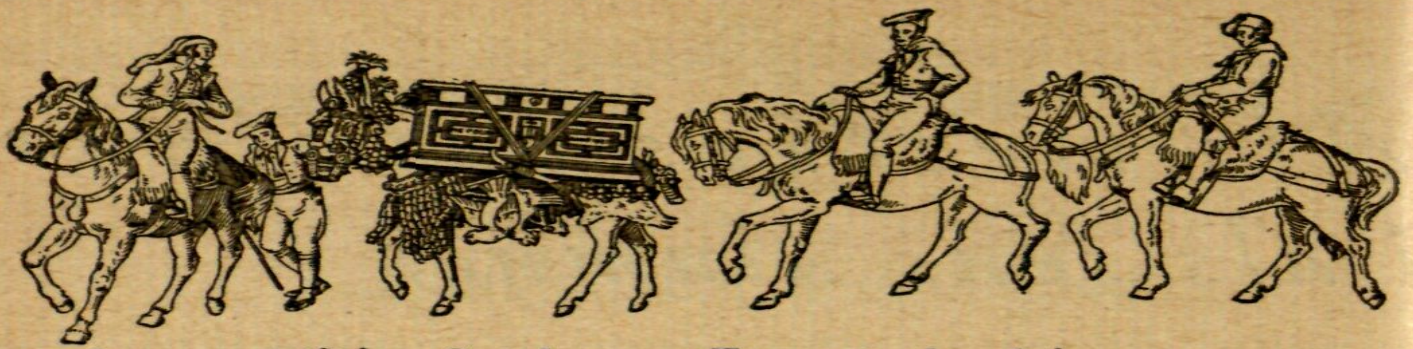
AMICS DEL FOLKLORE

POTSER cap més lloc tan adient com és a l'escola, per a fer conèixer i fer sentir la força i l'espiritualitat cultural i patriòtica de **CURIOSITATS DE CATALUNYA**. Diem cap més lloc, pensant que les escoles són el temple de l'infant i de l'adolescent, on es concentren els anhels amb el bategar dels cors jovençans per tal de sadollar-se de les dolces reminiscències que brollen de per arreu de les aules, talment com si es trobessin bocabadats sota d'un esponerós arbre de fruit exquisidament deliciós.

L'escola és el recés on s'agermanen mestres i alumnes, on confraternitzen homes i infants, i on l'esperit d'uns i altres teixeix la gran llaçada de cordial comprensió i es fa, amb la placidesa del contacte quotidià, la meritòria tasca d'instruir i educar els fills dels ciutadans, els homes i les dones que demà han d'ésser els continuadors de les gestes dels nostres avantpassats i els seguidors de les petjades dels intel·lectes contemporanis.

I, ¿on podria trobar millor ressò la revista **CURIOSITATS DE CATALUNYA** que instrueix, delectant l'esperit, sinó entre el gran exèrcit d'infants que a cada poble i a cada ciutat de la nostra terra s'adolla de l'aigua vivificadora que nodreix l'enteniment i enforteix les fibres més sensibles de l'ànima dels petits catalans?

Casament típic a Catalunya. - En portar la núvia a casament

Jo voldria que el nostre prec, la iniciativa de la nostra entitat prengué volada entre els mestres i els alumnes, car la finalitat que nosaltres perseguim és estrictament cultural i patriòtica, com cultural i patriòtica és la tasca que es desenvolupa en les escoles; per això no dubtem que aquesta revista, feta per a fer conèixer el bagatge immens de la vida gloriosament immortal de Catalunya, serà àvidament llegida per xics i per grans, car, intensificant els nostres coneixements, continuarem donant a la nostra pàtria la flama guiadora de la nostra grandesa i de la nostra espiritualitat.

Pensem que *els pobles es fan grans com més cultes són llurs fills*. Per això ens plauria veure com els petits escolars, interpretant fidelment el nostre desig, s'aprofiten de les modestes però allisonadores ensenyances que de la història pàtria perfumen les pàgines d'aquesta simpàtica revista gràfica, instructiva, adquirint-la i divulgant-la entre els amics i els companys.

Oh joventut escolar catalana! Alguns de vosaltres a haureu pogut assaborir el contingut tot ell saborós, tot ell prou atratívol al vostre paladar, àvid de menja subtil i entenedora.

La revista setmanal **CURIOSITATS DE CATALUNYA**, avui més que mai és imprescindible a totes les llars per tal de nodrir i enfortir el nostre esperit de patriotes; per això, jo, amiguets meus que em llegiu, m'avenço en dir-vos que en ella, dins la diversitat de

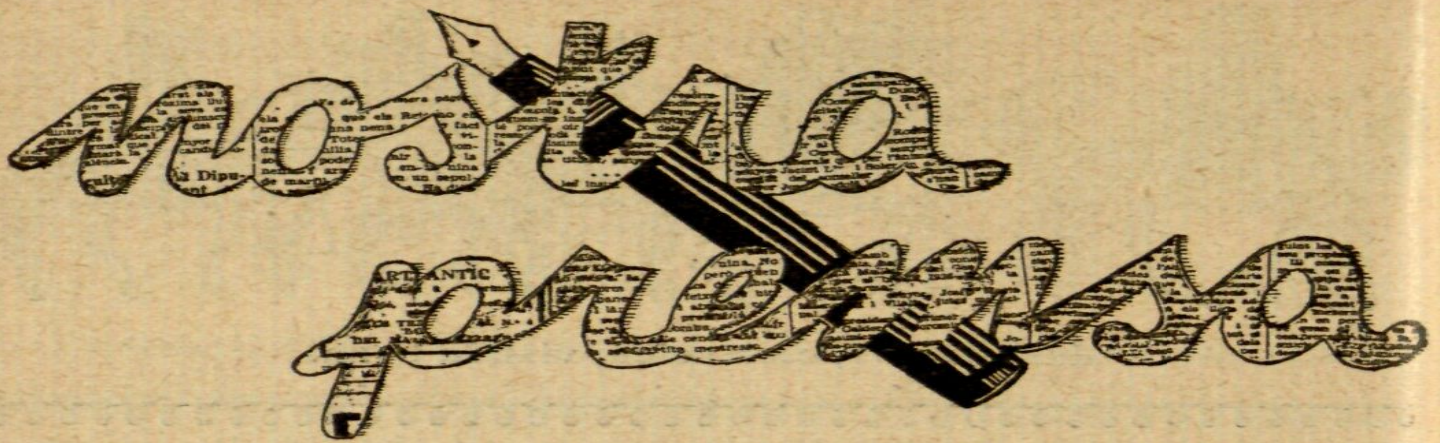
duen també, com veieu, vianda bona.

temes i de coses agradables, hi trobareu la lectura predilecta a la vostra edat, com és la narració de llegendes i rondalles, i per les quals podreu donar satisfacció al vostre esperit llegint-les o recitant-les en les hores quietes de la vostra llar; hi trobareu poesia fresca i sanitosa, regalimant sonora per dins el vostre cor amb harmoniosa cadència; hi trobareu cançons de la terra plenes de sentiment i de tendresa; hi trobareu reflexats meravellosament els fets més impressionants de la nostra història, que us donaran llum per a estimar més i més la pàtria nostra, la dolça i estimada terra catalana... Les danses populars, hi són explicades en forma que sien entenedores per tal que els mestres puguin implantar-les a les escoles per esplai vostre i també per a fer-vos conèixer els costums de cada poble, car això constitueix no oblidar el nom de Catalunya.

Ara, lectors xics i grans que m'heu llegit, espero de vosaltres que procurareu amb el vostre esforç i amb el vostre entusiasme fer conèixer **CURIOSITATS DE CATALUNYA** a les vostres amistats per tal que, amb l'ajut de tots, puguem cantar com el poeta: «Catalunya poble gran, pàtria dolça, rica i plena...»

Corranda

El que en porta la cistella
ja sabeu que és bon hereu;
s'estima més la pubilla,
que pas els ous que li deu.

«L'HEREU»

III

EL tercer «Hereu» que coneixem és un setmanari publicat a últims de l'any 1923, del mateix caràcter alegre i barrilaire del «Papitu». Apareixia els dissabtes i estava il·lustrat amb caricatures de diferents dibuixants. La Redacció, Administració i Impremta, estaven installades al carrer de Provença, núm. 244. Constava cada número de 16 pàgines a dues columnes, tamany 234×160 mm. Valia 15 cèntims el número. Segons notícies, sols va sortir el primer número.

i IV

L'últim «Hereu» amb el qual hem fet coneixença és un periòdic bilingüe que porta el següent subtítol: «Organo mensual popular barcelonés, que vió la luz en Vallcarca el 20 junio 1931. Bravo defensor de los intereses morales y materiales de las barriadas extremas».

La finalitat d'aquest periòdic, segons es desprèn del seu text, és la publicitat i amb aquest fi es repartia gratuïtament pels establiments de la popular barriada barcelonina de Vallcarca.

«L'Hereu» tenia la redacció al carrer de Proyecto, 8, baixos, i estava estampat per «Gráficas Armen-gol y C.^a», Verdi, 98. Constava de 8 pàgines a dues columnes, tamany 280×195 mm. No obstant ésser repartit gratuïtament, com ja hem indicat, també té preus de subscripció, que són els següents: a Barcelona, un any, 3 ptes.; mig any, 1'50 ptes.; a

L'HEREU

ÓRGANO MENSUAL POPULAR BARCELONÉS
que veu la luz en VALLCARCA, el 20 Junio 1931

BRAVO DEFENSOR
de los intereses obreros y materiales
de las Barriadas extremeñas

Núm. 2 (Tom. I) Año I

Angular

Fieras las hay que si
el hambre no las acosa
no te focarán, y en cambio
hay personas que,
hasta sin sacar provecho,
te harán todo el
peor mal que puedan.

Dirijase la correspondencia a la
REDACCION Y ADMINISTRACION
PROYECTO, 8, bajos
VALLCARCA-COLL-BARCELONA

FUNDADORA Y DIRECTOR
C. PLÁ

PARA ANUNCIOS Y SUSCRIPCIONES
Proyecto, 8, bajos Vailcarca-Barcelona
Lanubris, 30, bajos
Verdi, 66 (Imprenta) Barcelona (G.)

Fiesta Mayor de Vailcarca

Interesantisimo

TODAS las ENTIDADES, SOCIEDADES, PEÑAS y demás CENTROS Políticos, Culturales, de Recreo y de Enseñanza, y GRUPOS callejeros, que deseen hacer pública manifestación de sus actos expresados en sus Programas de Festejos con motivo de la FIESTA MAYOR DE VALLCARCA, pueden disponer de las páginas del popularísimo «L'HEREU» que, dado el número de Afiliados, Suscriptores y Lectores que tiene en todo el Distrito y fuera de él y en la forma como se distribuye mensualmente, es una doble garantía de la divulgación rápida de sus aherios.

Los interesados pueden avistarse directamente con el Director de «L'HEREU» calle Proyecto, 8, bajos, quien, con la franqueza y sencillez propias de su carácter, tendrá sumo placer en cambiar impresiones y exponer la forma y con las condiciones que debe anunciarse, así como para decidir los ejemplares que quieran adquirirse para su reparto particular.

TODO ELLO DEBE TRATARSE Y SOLUCIONARSE ANTES DEL 15 del mes de AGOSTO, para dar lugar a la complicada confección de «L'HEREU» y para poder ajustar, exactamente, el número de páginas y ejemplares que deban imprimirse.

Anunciando a L'HEREU, vuestro periódico, os ahorraréis dinero y muchas molestias

SE REPARTE GRATIS MENSUALMENTE en todos los Establecimientos abiertos para la venta pública. No dejéis de pedirlo al efectuar vuestras compras **25 cts.**

Juan de Landa

que tan magistralmente encarna el personaje «Pul.» en la sensacional producción, en español, de M. G. M. EL PRESIDIO

Facsímil del quart setmanari «L'Hereu».

fora, un any, 4'20 ptes.; mig any, 2'10 ptes. Número solt, 25 cèntims.

«L'Hereu» publica santoral del mes, biografies, esports, notes de la barriada, acudits, etc. En el número 2 d'aquest periòdic, llegim una nota que diu que en el primer número, per error d'impremta, consta equivocadament la data de 1930, essent així, com ja hem indicat, que començà el 1931.

JOAN TORRENT.

UNA LOCUCIO POPULAR

«*Quan toca la Copona,
no toca per cap fill de Tarragona*»

Aqueixa Copona, el nom de la qual es dóna a una campana de la Seu Metropolitana, toca sempre que mor un canonge, i com que no és freqüent que hi hagi prebendats fills de la ciutat, per això ha nascut la dita.

Les nostres glòries

II

Fou al segle XIII que la prosa literària s'inicià amb l'obra històrica de Pere Ribera de Parpejà i amb la versió catalana del «Fur de València». A darreries d'aquell mateix segle, el mallorquí Ramon Llull inicià el període nacional de la nostra literatura, amb les obres «Ars-Magna», «Llibre de la contemplació», «Llibre de vicis i virtuts», «Doctrinal del príncep», «Llibre de l'Ordre de la Cavalleria» i «Llibre de les meravelles», assolint les darreries del segle XIV. Tanmateix, però, Llull fou, a més d'un gran poeta i un gran savi, un capdavanter de la química moderna, per haver descobert algunes lleis de la dita matèria.

Després trobem al celebrat «Rupascisa» (o sia, Fra Pere), filòsof, les quals conclusions avancen la llei del transformisme que modernament ha escrit Darwin en l'obra «L'origen de les espècies».

Hi ha més tard Arnald de Vilanova, que fou el metge de Pere III d'Aragó, gran alquimista i filòsof. Ensenyà medicina que havia estudiat a París, i més tard regentà càtedres a Barcelona i Montpelier. En una obra seva defensa la tesi de la superioritat del ben obrar. Inventà gairebé tots els àcids minerals coneguts en química i féu altres importants descobriments.

Ve, darrera dels anomenats, Raimond de Sebond, professor de Medicina i Teologia, nat a Barcelona. Les seves principals obres són: «Teologia naturalis sive liber creaturarum», traduït per Montaigne, el qual li dedica un llarg estudi en l'obra «Assaigs».

I arribem a Bernat Metge, amb el qual s'inicia el període clàssic que arriba a la fi del segle xv amb Joan Roiç de Corella, el qual tingué llarga correspondència amb el Príncep de Viana. Bernat Metge fou un sòlid humanista i escrigué, restant empresonat, les obres: «Somni» i «Llibre de Fortuna i Prudència».

I no podem oblidar, en el decurs d'aquelles centúries, a Bernat Desclot, Ramon Muntaner, Bernat Oliver, Antoni Casals, Jordi de Sant Jordi, Auziàs March, Francesc Eximenis, el gran ideologista, amb son llibre «El règim de prínceps»; Anselm Turmeda, amb els seus llibres «Consells» i «Enraonaments amb un ase».

Més tard apareixen: Joan Lluís Vives, nat a València, autor de diverses obres, una d'elles dedicada a la Reina d'Anglaterra, Caterina d'Aragó. Va escriure més de 60 tractats en llatí. Féu cèlebre el comentari «La ciutat de Sant Agustí».

Miquel Servet, nat 1509 o 1511 a Vilanova de Sixena, de pare català i mare aragonesa, i mort en 1553 a Champel, prop de Ginebra, cremat a la plaça pública per ordre de Calví. Viatjà per França, Itàlia, Alemanya, etc., i residí a París, Lió, etc. Les seves obres són: «De Trinitatis erroribus», «Dialogorum de Trinitate», «De Syruporum universa ratio», en la qual obra deia que al malalt no se l'ha de fer sofrir com si fos un criminal o un maleït, i apoiant-se en el sistema «Utile et dulce» d'Horaci. Amb aquest motiu lluitava en la Medicina d'aquella època, que sols emprava sangries i cataplasmes. Publicà també la «Apologetica disceptatio pro astrologia», que li valgué ésser condemnat per la Sorbonne de París, i per fi la seva magna obra «Cristianismi Restituto», en la qual hi descriu la circulació de la sang, la gran i la petita, abans que ningú. Sosté la teoria de què en el món tot es mou, des dels glòbuls rojos de la sang fins

als astres de l'espai. I fou per aquest motiu que Calví el féu cremar...

I en arribar a aquest punt hem de dir que per a trobar pensadors catalans hem d'anar a raure al segle XIX, a Aribau i López Soler; a Martí Aixelà, a Balmes, a Campmany i Jacint Verdaguer. I després, a Pi i Margall, Comas i Solà, etc., etc. Quant als literats, podríem dir el mateix: Robert, Soler, Apel·les Mestres, Guimerà, Matheu, Balaguer, Iglésias, Pagés, Bartrina, Oller, Vilanova, Coca i Collado, Català, Pin i Soler, Rusiñol, Roca i Roca, Maragall, etc., etc.

Del segle XIX ençà, no solament ha augmentat enormement la quantitat d'escriptors i pensadors netament catalans, sinó que ha augmentat també la qualitat del nostre idioma.

Del català emprat en 1906 al d'avui, la diferència estètica del llenguatge no resta d'acord amb el nombre d'anys que s'han escolat. De la difusió de la llengua catalana abans del 1931 fins avui, hi ha una diferència tan notable que no cal ni tan sols comentar-la.

En resum: avui s'avença amb una rapidesa es-paordidora en totes les branques del catalanisme intel·lectual. Aquest extrem no necessita comentaris, i nosaltres, comprenent-ho així, tornem a limitar-nos a la nostra tasca.

RAMON BOTEY I OROBITG.

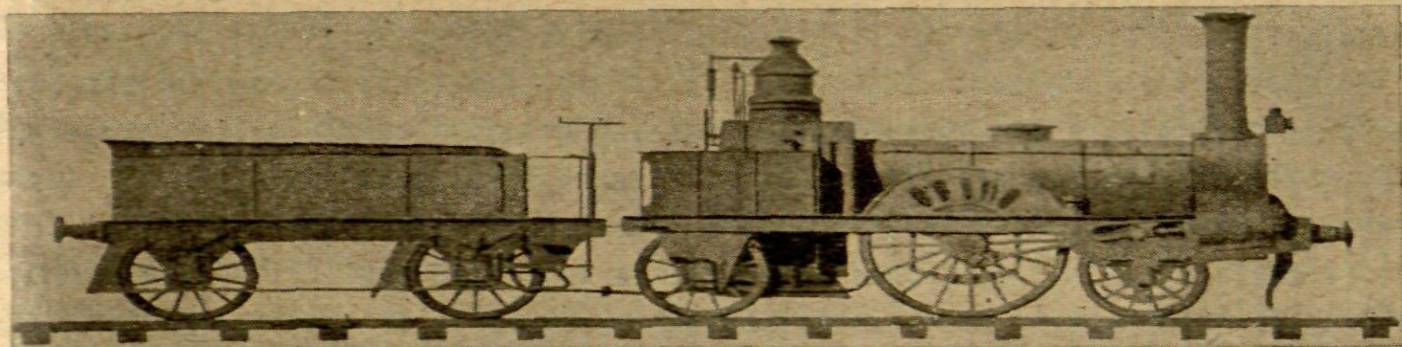
(De «Amics del Folklore de Catalunya»).

(Acabarà).

Joc de paraules

«El senyor Fet ha fet un fet; si el senyor Fet no hagués fet el fet que ha fet, no passaria el que passa al senyor Fet per haver fet el fet que ha fet».

La primera locomotriu del primer ferrocarril d'Espanya.

FETS HISTORICS

El primer ferrocarril peninsular

EL propulsor més gran del segle XIX, el ferrocarril, havia d'imposar-se; i Catalunya el va imposar. No cal regatejar-li la glòria, doncs ocupa lloc assenyalat el fet d'haver establert el primer ferrocarril que va haver-hi a Espanya.

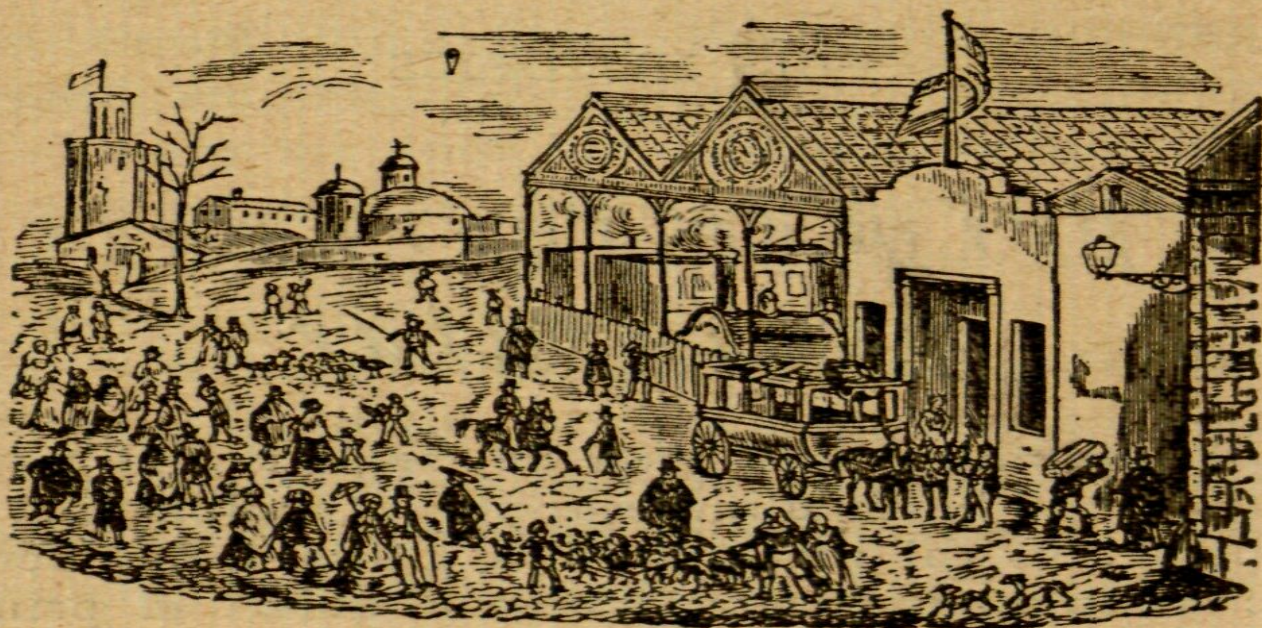
Es prou sabut que, degut a la iniciativa i esforços pecuniaris del mataroní Miquel Biada, es construí a Espanya el primer ferrocarril a vapor, inaugurant-se la línia de Barcelona a Mataró el dia 28 d'octubre del 1848. Aquest fou el desè carril establert al món.

El nom de Biada ha d'anar unit al de Georges Stephenson, inventor de la locomotriu. Millor dit, Biada fou el nostre Stephenson, car a ell es deu la iniciativa d'estendre una via ferrada entre Barcelona i Mataró.

Impressionat en llegir, a l'Havana, les notícies que els diaris publicaven sobre l'invent de l'enginyer anglès Stephenson, un dia, discutint en una tertúlia amb el general Tacon, a judici del militar sols es podrien beneficiar de l'invent les grans nacions, mes de sobte Biada, concebeix la idea d'introduir aquella millora a la seva pàtria, prometent formalment que en arribar a Catalunya, abans d'un any hauria esta-

blert un camí de ferro entre Barcelona i la seva ciutat nadiua.

Efectivament: Miquel Biada retornà ràpidament a Barcelona i encarregà a dos enginyers anglesos el traçat de la línia, dedicant tota la seva activitat, per a portar a terme el seu projecte, tenint que aguantar imperturbable les burles dels escèptics i la desconfiança general contra el seu pla. Va començar les obres pel juny del 1845, i amb la seva perseverança, havent vençut tota mena d'obstacles, s'inaugurava

L'estació vella de França.

solemniament la línia el 28 d'octubre del 1848.

En Biada no va poder fruir el goig de veure realitzada la seva obra, perquè les contrarietats sofertes l'abaltiren de tal manera que no pogué suportar-les, i el 2 d'abril del mateix any, pocs mesos abans de la inauguració, morí aquell home que havia sabut escoltar el batec de la civilització.

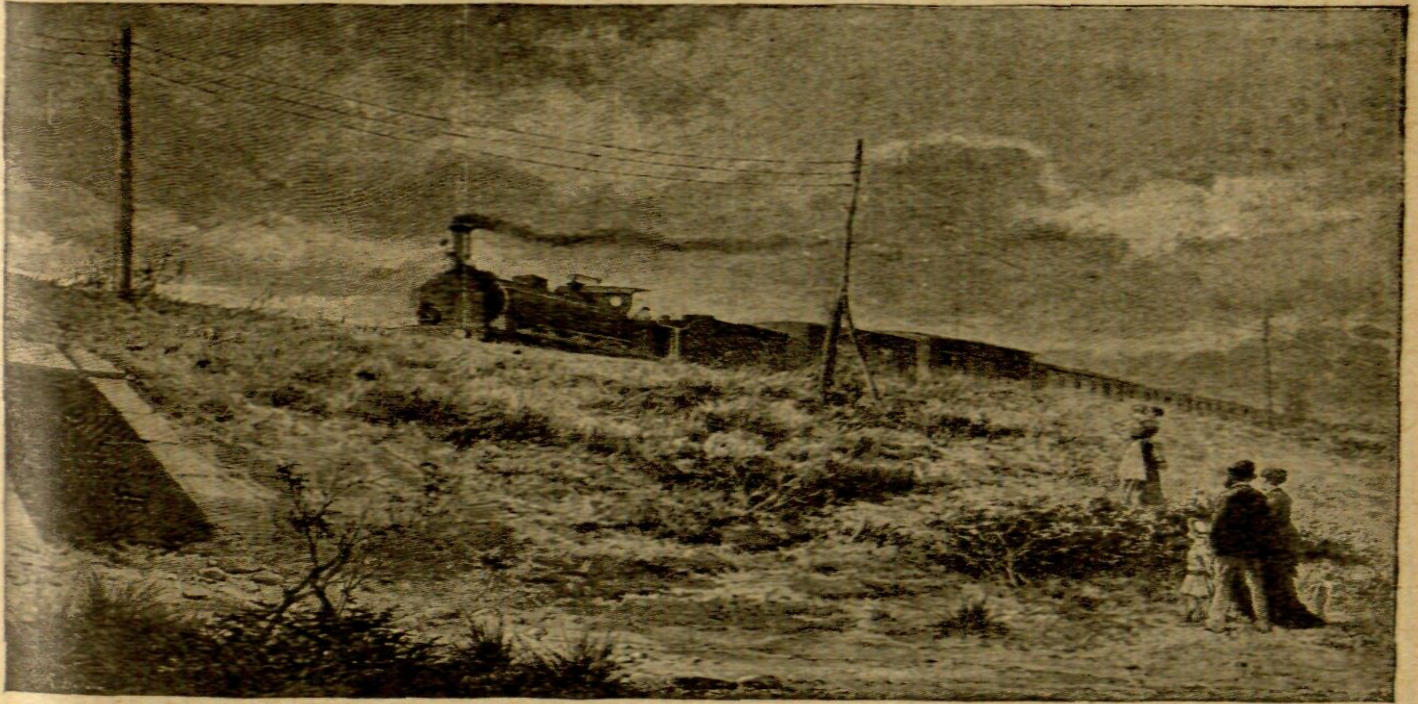
El dia de la inauguració va resultar d'una transcendència remarcable. A les nou en punt, ja s'albiraven les quatre locomotrius que portaven els noms ben significatius de «Catalunya», «Barcelona», «Mataró» i «Besòs». Es formà el convoi i tots els invitats oficials prengueren lloc en els respectius vagons i amb l'amenització de músiques, el tren sortia de Barcelona amb una marxa ben majestuosa.

A Masnou, considerant-se la meitat del trajecte,

va fer parada el convoi, i al cap de mitja hora tornà a reprendre la marxa.

A tres quarts d'onze, el tren ja entrava triomfal a la ciutat de Mataró, on l'esperaven l'Ajuntament en pes de Mataró i altres autoritats; també hi havia un batalló de tropa i forces de cavalleria, per a retre els honors corresponents a les autoritats; com escampades pels voltants de l'estació hi estava present una immensa multitud.

A l'esplanada de l'estació va tenir lloc un banquet,

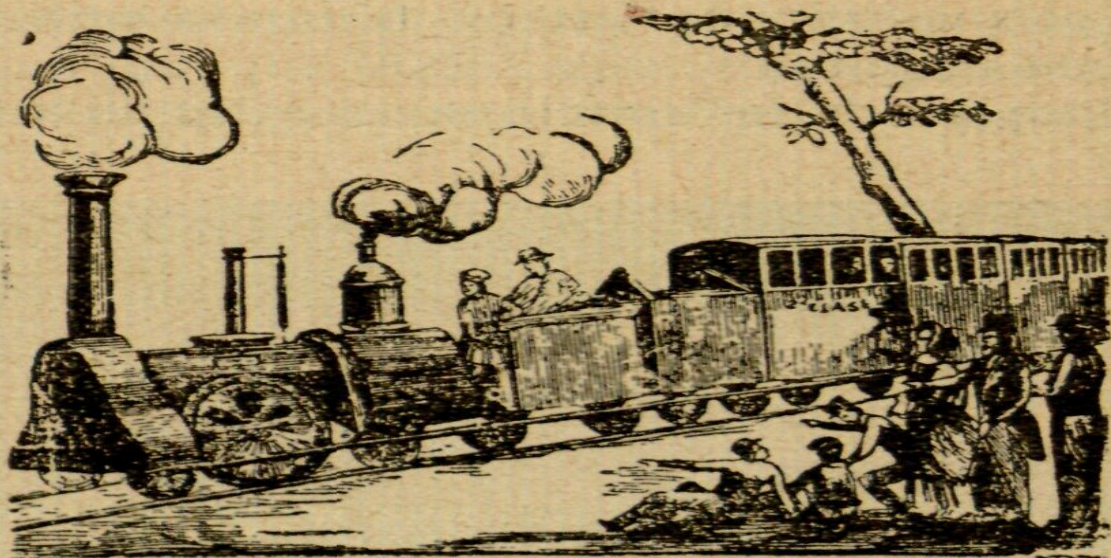
Abans, com[avui, l'espectacle del ferrocarril fa badoquejar.

on es feren diversos brindis; parlaren el Capità General, el Corregidor en nom de l'Ajuntament, els senyors Cubí i Soler, Vinyals, el jutge de 1.ª instància de Mataró, i Joan Miret, director de l'empresa.

El poble, aquell dia, féu festes populars. A darrera hora de la tarda, la comitiva oficial emprengué el retorn a Barcelona. El tren féu el viatge en trenta-cinc minuts. La concurrència, que recorregué tota la línia, era més considerable que la del matí.

Aquella nit, la ciutat de Barcelona, commemorant l'aconteixement del dia, tingué funcions de gala al Teatre Principal, posant en escena l'òpera en tres actes, «La Fidanzata corsa» i «El arca del sospir de los Arabes en las Galias», i en l'intermedi del primer

al segon acte, es llegiren poesies anàlogues a la festi-
 vitat, les quals, impreses en luxós paper, es repar-
 tiren entre els concurrents. També el Gran Teatre
 del Liceu, anuncià un programa especial, cantant-se
 un brillant «Himno Alusivo»; a continuació, un
 «Divertimiento de baile extranjero», representant-se

DÉCIMAS.

Entre los inventos mil
 Que se cuentan en el mundo
 Por cierto que sin segundo
 Es el del FERRO-CARRIL.
 Habrá cosa mas gentil
 Mas plácida é ilusoria
 Que con rapidez notoria
 Recorrer en un instante
 Un espacio muy distante,
 Cual si volando á la gloria^o

Dira pues toda persona
 Que mida tan corto trecho
 Que Mataró ya de hecho
 Uniose con Barcelona
 , Cuánto bien no proporciona
 Al comercio en realidad '
 Van con gran facilidad ,
 Vienen familias enteras ,
 Y así de todas maneras
 Gana una y otra ciudad

BARCELONA. Por Jose Lluich, calle de la Librereria

1848. - D'un ventall.

finalment l'òpera en tres actes, «Lucrecia Borgia».

L'Ajuntament de Barcelona acordà encunyar una
 medalla de bronze per a perpetuar la memòria de la
 inauguració del tren de Barcelona a Mataró.

Heus ací, breument explicat, l'aconteixement
 d'aquell dia, que resultà ésser l'esdeveniment més
 sensacional de l'època, doncs el seu triomf fou més
 gloriós i definitiu, per haver tingut de vencer grans
 dificultats, insídies i prevencions.

UWB
 Biblioteca de Comunicació
 i Hemeroteca General

J. C. C.

Mal de gelosia

RELLAMP de rellamps! Mireu que és tossut el bordegàs de la masia gran. I ella, la presumida de la Rosina, com s'hi repapa escoltant les bòfies que ell deixa anar. Vatua i revatua!... Maleït sigui el dia que vaig conèixer la Rosa i fins l'instant que me'n vaig agradar... Maleït sigui, maleït sigui!...

Així s'exclamava el jove rabadà del mas de les Escorces, allà, dalt d'aquell encimerat turó, tot esguardant vers la plana, precisament allà on dues figurines, que haurien passat imperceptibles als ulls d'altri, conversaven animadament. Perquè aquelles dues siluetes que En Maties, el jove rabadà, divisava des de dalt d'aquella petita muntanyola, eren, l'una, la Rosina, la seva estimada, i l'altra, En Rafael, l'hereu de la masia gran, d'aquell gran casal que s'alçava majestuós un quart distant del mas.

Fins feia poc, quan encara En Maties no havia posat els ulls en la Rosina, En Rafael i ell eren dos bons amics, dos companys que es contaven llurs dissorts i penes, però també les alegries quan tenien la joia de posseir-ne alguna. Però d'ençà que En Maties s'havia enamorat, d'ençà que havia declarat els seus sentiments a la xamosa donzelleta, d'ençà que havien esdevingut l'un per l'altre, l'afecte que professava a n'En Rafael anà minvant de mica en mica fins a convertir-se en gelos. La Rosina i En Rafael es coneixien des que eren petits; llur afecte era simplement d'amics, ben diferent de com l'interpretava En Maties cada vegada que els veia junts, parlant-se i rient, esclafint rialles sorolloses, recordant, potser, els anys sublimes de la infantesa que havien viscuts junts, l'un prop l'altre.

Mentre el gelós enamorat anava seguint la conversa de la jove parella, guiant-se pels gestos de llurs braços i mans, creient, una vegada més, que En

Rafael endreçava amoretes a la bonica pageseta per tal de conquerir el seu amor i així desbancar-lo a ell, aquell s'estranyava, amb paraules que revelaven com l'afecte sincer que professava a n'En Maties imperava, del procedir del que fins llavors s'havia portat com un fidel company.

La bona de la Rosina, sospitant que el mal d'En Maties era de gelosia i no d'altra cosa, el defensava i procurava mirar de no trobar-se tant amb En Rafael. Demés, si En Maties era d'aquell tarannà, què hi podia fer ella? El temps, gran senyor que diu totes les veritats, es cuidaria bé prou de guarir-lo. I una estrepitosa rialla, feta a posta per tal de desviar la conversa vers altres viaranys, brollà de la seva boca, clara, sonora, que voleià espai amunt, anant a caure a les oïdes de l'enamorat minyó que amb l'esguard fixat en la parella que parlava, allà baix, ran del mur del mas, semblava estar vigilant.

Aquell riure l'acabà d'exasperar. El mal de gelosia l'anava dominant per moments.

—Mal viatge En Rafael!... —cridà ple d'ira, roig de ràbia, amenaçant amb el puny clos al que ell creia el seu rival.

Una segona rialla, potser més clara i expressiva que la primera, pujà de la vall anant a abrandar el foc dels gelos que el cor d'En Maties covava. Aquella rialla el féu sortir fora de si.

—Ara me les pagaràs totes, Rafael! Prepara't, doncs.

Aparià la fona armant-la amb un roc cantellut, la féu giravoltar dues o tres voltes en l'aire, acabant per engegar el projectil, amb tota la seva força, vers En Rafael, amb l'intent de ferir-lo i treure-se'l del davant.

Convençut de la seva punteria, ja per endavant celebrà el triomf. Tantes vegades l'havia provat i n'havia sortit victoriós, que la certesa més absoluta que aconseguiria venjar-se del suposat enemic, ferint-lo, regnava en ell.

Era per això, per a veure el moment culminant, que En Maties anava seguint el curs del roc que davallava, amb folia vertiginosa, vers la direcció que, prèviament, li havia assenyalat.

Però, el que són les coses, no féu el blanc desitjat. Al contrari. En lloc d'anar a topar a n'En Rafael, ho féu en la gentil Rosina. El cop la sotragà. Justament la tocà en el bell mig del front. Quan es donà compte de què la sang brollava de la ferida oberta a causa del cop de roc, perdé forces i va anar a caure en els braços d'En Rafael, el qual, amatent, la portà, sense perdre moments, al mas.

Mentrestant, En Maties, que en el cim on havia comès la malifeta estava assaborint les delícies del triomf, al donar-se compte del mal encert, es llançà muntanya avall, saltant esbarzers i gatoses, sense mirar on posava els peus, per tal d'arribar, el més prompte possible, al mas i assabentar-se de si l'accident era de consideració.

El pensament de què ell podia ésser la causa de la mort de la Rosina, d'aquella donzella d'ànima tan formosa com la seva figura, a la qual ell tant estimava, el tenia com afollat. Tanmateix no sabia pas el que es feia.

Arribà al peu del mas, cansat, suat, amb visibles mostres d'un gran remordiment. Hi entrà amb passa insegura, com un embriac. No veié a ningú. Tots deurién ésser a l'habitació d'ella, assistint-la. Avançà poc a poc, per tal de no fer remor, en direcció a la cambra on suposava a la Rosina voltada dels seus. El xerroteig que arribava a les seves oïdes, produït pel parlar dels que guarien a la dissortada Rosina, el guiava. Per fi arribà a la porta de la reduïda estança on tothom era. Anava a obrir-la amb l'intent de presentar-se davant dels pares de la seva promesa i allí confessar la seva mala acció, quan la veu de la mare d'ella, de la Munda, el deturà.

—Tu, Rafael, bé ho deus saber com la noia ha pres mal?

La veu de la Rosina es deixà oir, demanant aigua.

En Maties, des de darrera la porta, pensà que potser ella ho feia expressament, allò d'interrompre. I en veritat així era. La gentil donzella estava certa de què havia estat el propi Maties qui havia tirat el roc. Ella no sabia res del que havia motivat aquella mala acció, però ho sospitava, i el que és més encara, tal com havia succeït, així mateix ella ho pensava.

Una vegada complimentada la petició de la filla, la mare tornà a preguntar. En Rafael anava a respondre en el precís moment que la porta d'entrada a la cambra s'obrí d'una revolada. En Maties, pàllid a desdir, era en el llindar.

Entrà plorant amargament, desconsoladament. Quan li va ésser possible, parlà.

—He estat jo, ningú més que jo, el causant del cop de roc llançat des del cim de les prades contra En Rafael i que l'atzar ha desviat vers la Rosina. Els he vist parlant amicalment i això m'ha enfutisimat. Una rialla, la primera, m'ha exasperat. La segona m'ha fet sortir fora de mi, fent-me combinar la venjança portada a terme en un instant que els gelos, que el mal de gelosia em dominava per complet... No sóc digne de romandre ni un moment més sota aquest sostre... Me n'aniré una vegada sàpiga que el perdó dels meus dos millors amics, m'acompanya... Perdó, perdó per a mi... No me'l negueu, us ho suplico, us ho prego...

—No, Maties, no. Tu no te n'aniràs. Ara més que mai ets digne de romandre vora la teva enamorada, al costat de la teva Rosina. Has provat el molt que l'estimes amb el sol fet de sacrificar el teu amor, dient d'allunyar-te per així pagar la teva culpa, la teva mala acció... —digué En Rafael, veritablement emocionat.

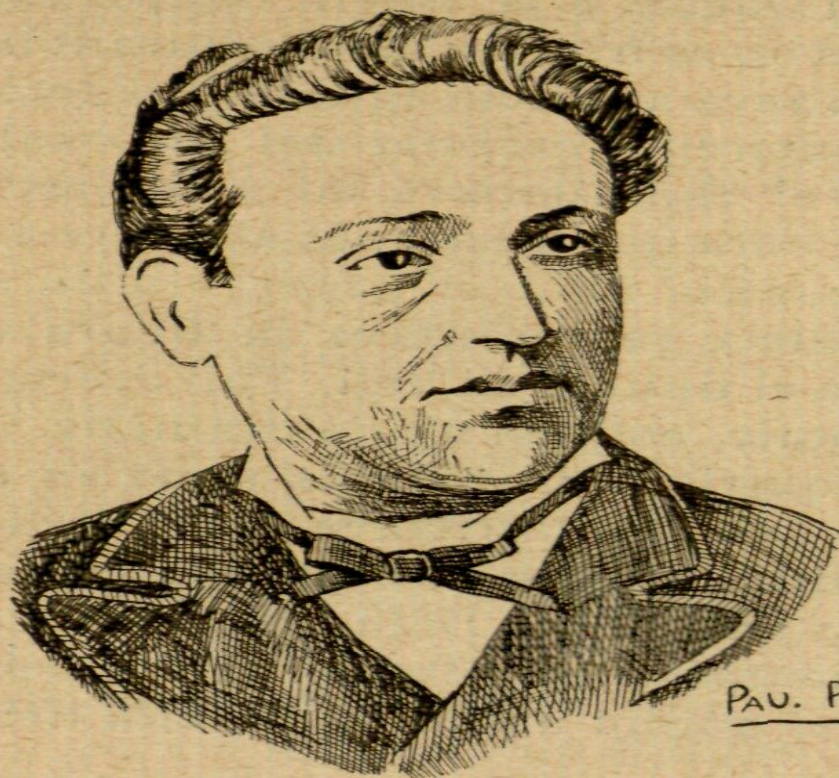
—Sí, Maties, sí. En Rafael té raó. Voldries anar-te'n d'aquesta casa, ara que jo et perdono, segura com estic del teu penediment? —afegí, condolguda, la Rosina.

Després d'uns curts moments de vacil·lació, l'enamorat rabadà parlà i les seves paraules tingueren la virtut de revifar, portant-los-hi un raig de satisfacció i alegria, els cors de tots els presents.

—Em quedo... Ara rai que no estic atacat del mal de gelosia... —i tot dient-ho, una abraçada, tan efusiva com sincera, a n'En Rafael, acompanyada d'una forta estreta de mà a la Rosina, inicià una nova vida de fidel companyonia, d'amor i d'alegria.

JOSEP M.ª SALAS I JULIÀ.

CATALANS NOTABLES

Iscle Soler i Samsot

AQUEST gran actor va néixer a Barcelona, el dia 5 de maig del 1843.

Va aprendre l'ofici d'argenter al taller de Francesc de A. Carreras, de la ciutat comtal.

L'afició que el seu pare tenia pel teatre i les converses amb els companys de treball, li feren sentir de seguida tal entusiasme per l'escena, que amb uns quants companys fundaren una societat de barri, en la qual muntaren un teatret, i l'estrenaren amb «El puñal del godo», drama que en aquella època era popular. Així va debutar el que fou després una de les figures més preeminentes del Teatre Català.

Després anà a les classes de declamació del Conservatori, per a perfeccionar-se en l'art. En 1864, Soler va veure realitzat l'anhel de tota la seva joventut, entrant a formar part en la companyia del teatre Odeon, debutant en públic sota la direcció de Fontova, amb *L'Esquella de la Torratxa*.

La presentació d'Iscle Soler va ésser una revelació per al públic; per això, després d'assolir ressonants

triomfs en l'Odeon, a la vinent temporada, passa al Romea, d'on no se n'ha de moure durant la seva vida artística. La seva actuació agradava a tothom: estudiava amb interès el caràcter del personatge i, sense cap esforç, el representava tal com havia d'ésser. No hi havia obra que s'estrenés al teatre en la qual a ell no se li confiés un bon paper; era un actor complet; el mateix representava la figura d'un jove, com imitava el tipus d'un vell. Tan acertat estava en un paper còmic, com en un de dramàtic.

Soler adquiria cada dia més fama en els distints personatges que caracteritzava; però la seva consagració definitiva tingué lloc en 1872, quan en l'obra de Frederic Soler, *La Dida*, féu una creació tan genial, portentosa i inimitable d'*El baró de Santa Agnès*, que el públic arribà al màxim del seu entusiasme.

Amb Fontova i Goula compartí durant més de trenta anys els aplaudiments de les millors obres del Teatre Català, treballant quaranta-dues temporades seguides a l'escenari del Romea.

Als últims temps, quan ja havia sofert una operació a la vista i quasi no hi veia, encara treballava.

L'any 1908, una malaltia de cor pogué el que fins llavors no havia pogut la ceguera, i l'obligà a deixar les seves tasques artístiques, retirant-se a viure a Terrassa, al costat d'una filla seva, casada en aquella ciutat.

Després d'alguns anys, va dedicar-se-li un homenatge iniciat per la revista *El Teatre Català*, al qual concorregué la major part de la intel·lectualitat artística i literària de Catalunya. L'esmentada publicació teatral, avui desapareguda, va fer un número extraordinari ressenyant l'homenatge.

L'Iscler Soler morí a Terrassa, en 1914, constituint l'acte del seu enterrament una manifestació palesa del molt que en la nostra terra se l'estimava i venerava.

En 1918, Barcelona va erigir-li a la seva memòria un bust, obra de l'escultor Gargallo, a la plaça de la Igualtat, prop del teatre on va rebre el testimoni de l'entusiasme del públic, per la seva magnífica actuació artística.

MIQUEL FORTUNY.

Visió vespertina

Per bé que manquin ales
 ocell es fa l'alegria;
 el cor el vol assaja,
 i canta com l'ocellada,
 quan, ja madura l'hora,
 el dia al repòs es tomba
 i tot el món s'agença
 amb llums rosades i blaves
 cenyides pel verd tendre
 de les brotades primeres
 un xic més fort als marges.
 Al peu del cel una almosta
 de volves dorm encara,
 i el vent els estels convida
 devers sa cabellera.

F. XAVIER D'OLOT.

(Del llibre «Al marge»).

M'HE despertat a mitja nit: t'he vist
 dormint amb el son dolç de la mainada
 era el somriure teu tan expressiu
 que els llavis meus t'han dat una besada.
 —On sóc? —amb veu esporuguida has dit.
 I jo t'he contestat: —Ets a ma vora;
 i tu has mirat llavors amb tos ulls
 que són grisos i blaus i verds alhora.
 —Ja estic contenta de tenir-te amb mi—
 has dit amb una veu humitejada,
 el somni que he tingut ha estat crudel:
 tu estaves lluny de mi i jo abandonada...
 I jo he besat ton front, com si ningú
 al món ésser pogués bona com tu...

(†) M. POAL-AREGALL.

La Rambla de les Flors, l'any 1874.

La Rambla de les Flors

LA Rambla, així com ara en tota sa extensió està dividida en cinc seccions, abans del 1850 i tants no era més que una sola Rambla, des de Canaletes, o del Portal d'Isabel II, fins a Muralla de Mar, segons es desprèn de la nomenclatura dels carrers i places de la ciutat, formada en diferents èpoques, totes del segle passat.

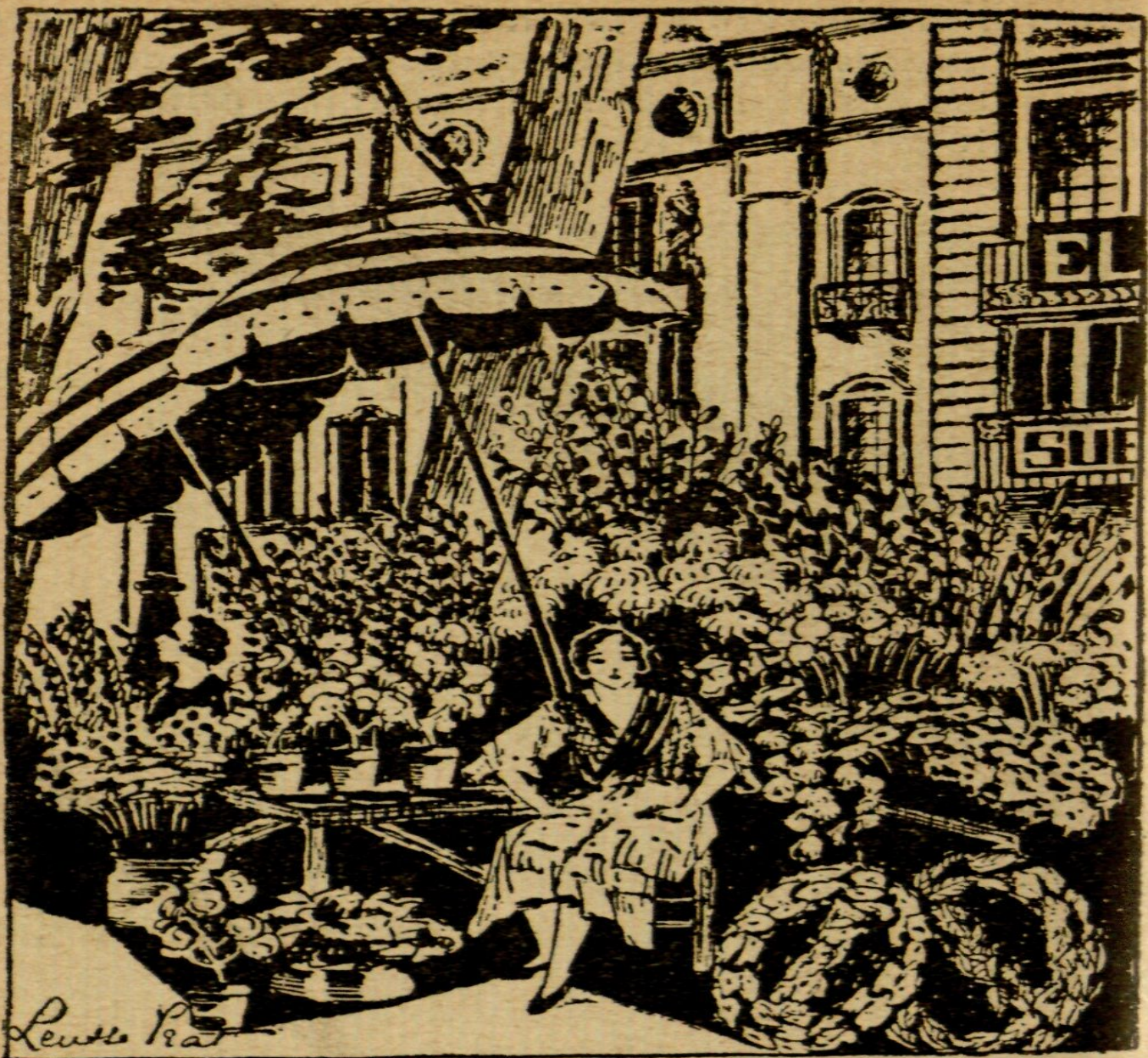
Potser sí que la determinació d'aquestes divisions obeí al costum que tenien els barcelonins d'indicar cada tros de la Rambla amb el nom de la casa o edifici públic que hi figurava com a principal o amb el d'alguna circumstància assenyalada que el distingia dels altres trossos. D'aquí li vingué, potser, a la part de Rambla que va del carrer de l'Hospital i Pla de la

Boqueria als carrers de la Portaferrissa i del Carme el seu nom de *Rambla de Sant Josep*, que recorda el del convent i església que sota aquell patrocini hi havia existit del 1586 al 1835: o bé el de Rambla de les

La Rambla de les Flors, l'any 1884.

Flors al tros així anomenat amb motiu dels llocs o parades que per vendre'n s'hi havien establert. S'ha dit que, des de molt antic, en aquell tros hi hagueren instal·lades quatre o cinc parades, on s'hi venien arbres, plantes, llavors i flors. Encara que fos així,

La Rambla de les Flors vista per un estranger (un dibuixant romanès). Potser «andaluseja» una mica.

la cosa no havia tingut importància, ni era per a donar a aquell lloc el nom de *Mercat de Flors*.

Que aquí hi havia, d'antic, qui es dedicava a fer ramells, n'és testimoni la via que encara porta el nom de *carrer de les Ramelleres*, que devien ésser les que feien els rams que eren repartits, la diada de Sant Jordi, en el Palau de la Generalitat, o els que, la de *Corpus Christi*, distribuïen els consellers.

Aquestes ramelleres devien ésser també les que en l'Edat mitjana se situaven prop la porta de l'església de la parròquia de Sant Miquel Arcàngel venent herbes aromàtiques i de propietats curatives, abans que es constituïssin en gremi independent els espe-

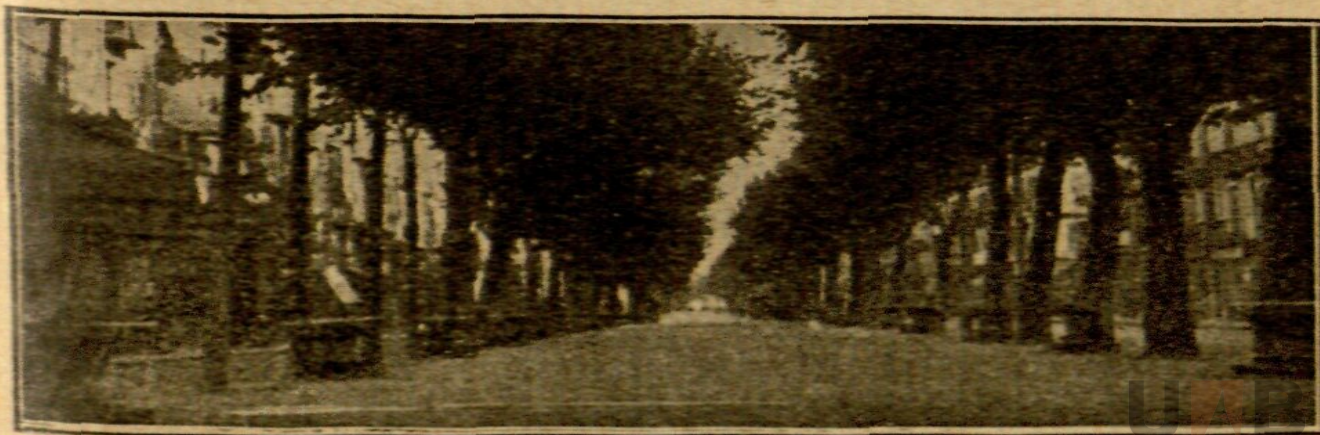

La Rambla de les Flors als nostres dies.

ciers o mercaders de drogues, ço que no esdevingué fins l'any 1445.

Però sigui el que es vulgui, el cert és que fins pels volts de l'any 1850 el negoci de vendre flors a la Rambla no començà a tenir una relativa importància ni fins aleshores no entrà als barcelonins l'entusiasme per les flors, a les quals no havien tingut mai, potser, una afició ben declarada.

Però, un cop aquesta es manifestà d'una manera més evident i pràctica, es desenrotllà tan de pressa el vendre flors, que en arribar l'any 1858 ja hi havia establertes unes trenta parades a la Rambla de Sant Josep; i l'Ajuntament que les havia col·locades en

Biblioteca de Comunicació
i Hemeroteca General

Una vista de la Rambla de les Flors, als dies de la vaga general de l'agost de 1917. És, verament, sensacional una vista com aquesta de la Rambla, en què mai, ni de dia ni de nit, no deixa de circular-hi nombrosa gent.

forma d'unes taules tancades per la part inferior, amb l'objecte que servissin d'amagatall dels utensilis convenients per a l'exposició dels rams, en cobrava el seu tant o quant per cada una.

Eren unes taules d'un gust artístic molt estrofolari, que donaven una idea no gens favorable del gust

Una altra visió de la Rambla de les Flors, a l'actualitat.

de qui va inventar-les. Alguns anys després, per allà el 1870, se n'estrenaren unes que, si tampoc no eren gran cosa, ja tenien més cara i ulls, com se sol dir.

Eren de fusta, com les anteriors, i, com elles, pintades: blanc el fons, i verd tot el que tenia relleu. Estaven totes arrenclerades, a mà dreta pujant cap a la Rambla dels Estudis, com fins ara no fa gaire, que foren instal·lades a un costat i altre.

I l'afició dels barcelonins anà creixent; i la Rambla de Sant Josep, per aquelles parades de flors, començà a ésser, especialment en els mesos de la primavera, i de l'estiu, el passeig matinal de la joventut elegant d'aquella època i de les que han anat sobrevenint, al mateix temps que ha estat una nota de bon record que se n'han dut tots els forasters que han visitat aquesta capital des d'aleshores.

UAB
Biblioteca de Comunicació
i Hemeroteca General

AQUEST NÚMERO HA PASSAT PER LA CENSURA